

HÄMEEN MUSEO

Taustaa ja kehitysnäkymiä

Museon synty

Ajalle ominaisen kansallisromanttisen aatemaailman innoittamana päätti Hämä-läis-osakunta 15.3.1904 kuraattorinsa fil.maisteri Julius Ailion aloitteesta ryhtyä toimiin Hämeen kulttuuria kuvas-tavan maakuntamuseon perustamiseksi. Koska museoiden ikä lasketaan yleensä perustamispäätöksestä, täyttää Hämeen museo pian 90 vuotta. Perustamispäätös-tä seuranneessa museon sijoituspaikan valinnassa päädyttiin perusteellisen harkinnan jälkeen Tampereeseen, koska se - toisin kuin museota niinkään havitelleet Hämeenlinna ja Lahti - pystyi osoittamaan kokoelmille kyllin arvokkaat tilat. Ne löytyivät Nottbeck-suvun "Udesta Milavidasta", joka oli ostettu kaupungille vuonna 1905. Museon perustamisvaiheessa kiinteistö sai nimen Näsilinna ja sitä ympäröivää puistoa alettiin kutsua Näsikallion puistoksi. Myös Tampereen ominaisuudet väkirikkaana liikenteen keskuksena sekä usko runsaslukuisan "varakkaan luokan" ja yksityisten asianharrastajien tukeen vaikuttivat museon sijoittamiseen Tampereelle. Lisäksi nähtiin, että museolla on tärkeä rooli kaupungin työväestön sivistäjänä.

Uusi museo avattiin yleisölle 18.4. 1908. Se oli Tampereen ensimmäinen museo ja samalla maamme ensimmäisiä maakuntamuseoita.

Kokoelmat

Hämaläis-osakunta aloitti järjestel-mällisen esineiden keruun Hämeen museota varten vuonna 1905. Osakunta kartutti kokoelmia ensimmäiset vuodet ja museon avautuessa yleisölle luovutti niiden hallintaoikeuden Hämeen museon ylläpi-täjäksi perustetulle Hämeen museoseural-le. Tämän jälkeen kokoelmien kartuttami-sesta ja muusta museaalisesta toiminnas-ta vastasi seura ja sen palkkaama inten-dentti, mitä tehtävää tamperelainen taidemaalari Gabriel Engberg hoiti viiden vuosikymmenen ajan. Hämeen museon kokoelmat antavat varsin kattavan kuvan museon alkuperäisen toiminta-alueen Hämeen ja osaksi sitä laajemmankin alueen esineellisestä kulttuurista esihistorialliselta ajalta 1900-luvun alkuun, eräät kokoelman osat, mm. ryijy-kokoelma, ovat valtakunnallisestikin hyvin merkittäviä. Tämä on erinomainen perusta museon tulevalle näyttelytoimin-nalle aikana, jolloin alueellisen kult-tuuriperinteen ominaispiirteitä arvos-tetaan.

Tampereen museotoiminnan juuret

Hämeen museon historiaan mahtuu drama-tiikkaa, nousuja ja laskuja. Toimiminen lavantautisairaalana v. 1916-17, kansa-laissodan taistelupaikkana, II maailman-sota, joka vei kokoelmat evakkoon ja

toi tilalle mm. ilmatorjuntamiehiä ja varsinaisia evakoita sekä perusnäyttelyn uusimiset 1950-luvun ja nyt 1990-luvun alussa ovat johtaneet museon väliaikaiseen sulkemiseen, minkä jälkeen on aina ollut edessä uusi nousu.

Tampereen museotoiminnan juuret ovat lujasti Hämeen museossa. Siellä ovat alkuvaiheessaan toimineet Tampereen taidemuseo, Tampereen teknillinen museo, Tampereen luonnontieteellinen museo ja Hämeen-Satakunnan kuva-arkisto, osa nykyistä Tampereen museoiden valokuva-arkistoa, kunnes ovat saaneet tilat muualta. Sijaitsepa siellä jonkin aikaa myös Lastenhoitomuseo. Hämeen museosta ja siitä huolehtineen Hämeen museoseuran piiristä on lähtöisin myös ajatus ulkomuseon perustamisesta Tampereelle. Hankkeen toteuttaminen alkoi vuonna 1960 ja Haiharan alueelle siirrettiin joitakin rakennuksia. Vuosikymmenen kuluessa hanke muuntui kuitenkin työläismuseon suuntaan ja johti sittemmin Amurin työläismuseokorttelin perustamiseen. Tampereen museotoimen asema Pirkanmaan maakuntamuseona olisi niinkään kovin heikko ilman Hämeen museota ja sen kokoelmia.

Hämeen museon toiminnan taloudellinen perusta oli vuonna 1970 tapahtuneeseen kunnallistamiseen asti melko epävakaa. Lahjoitusten, kaupungin ja Suomen museoliiton avustusten turvin museossa saatiin aikaan kuitenkin hyviä tuloksia, vaikka välillä rahat riittivät vain aivan välttämättömiin. Kunnallistamisenkaan ei ole merkinnyt merkittävää resurssien lisäystä, koska Tampereen muut museohankkeet ovat ajaneet Hämeen museon kehittämisen edelle. Toiminta on kuitenkin vakiintunut ja edellytykset museon kehittämiseen ovat hyvät.

Vuonna 1994 Tampereella järjestetään neljänkymmenen vuoden tauon jälkeen valtakunnalliset museopäivät. Ne juhlistavat Hämeen museon 90-vuotista historiaa ja uutta avautumista yleisölle.

Näyttelyt ja yleisö

Hämeen museossa on käynyt tähän mennessä 965.750 kävijää. Poikkeusvuosia lukuunottamatta kävijämäärä on ollut yleensä yli 10.000, 1950-luvulta 1970-luvulle yli 15.000. Panostukset näyttelytoimintaan ovat näkyneet heti myös kävijämäärissä. Erityisen selvästi tämä ilmeni 1950-luvun alussa, jolloin museon uusi, tuolloin modernia funktionalistista linjaa noudattanut perusnäyttely avautui yleisölle, ja museo oli vihdoin saanut käyttöönsä koko Näsilinnan rakennuksen. 1980-luvun kävijämäärän laskun yksi syy oli se, että Pirkanmaa-aiheinen perusnäyttely oli purettu. Museokävijät ovatkin jo kauan toivoneet, että Hämeen museoon rakennettaisiin jälleen ympäröivän maakunnan historiasta kertova perusnäyttely, jollainen sinne valmistuikin syksyllä 1993. Museovirasto deponoi näyttelyyn noin kaksisataa esihistoriallista esinettä Suomen Kansallismuseon kokoelmista, joukossa mm. huomattava erä Vilusenharjusta ja Kangasalan Sarsasta löytyneitä esineitä. Tampereelle talletettava esineistö ja monet Hämeen museon omista arkeologisista löydöistä tulevat ensimmäistä kertaa alkuperämaakuntaansa yleisön nähtäville. Myös museon omiin kokoelmiin perustuvan kansatieteellisen osuuden suunnittelu on käynnissä.

Vaikka Hämeen museo on olemassa nimenomaan tamperelaisia ja ympäröivän maakunnan asukkaita varten, joista monelle museo on sekä käytännössä että symbolisesti hyvin tärkeä, se on samalla Tampereen vanhimpia kulttuurimatkaileukohteita. Realistinen tavoite on saavuttaa vuodesta 1994 alkaen vuosittain 20.000-35.000 kävijää. Tämä tapahtuu hyvin kohtuullisin resurssein. Museo itsessään, sen kokoelmat, näyttelyt, rakennus, ympäristö ja arvostettu imago ovat tärkein voimavara.